

K 23.544
K — 2

სერ. გერსებია

საგონავისი პოეზია

ისტორია, პრაქტიკა.

გორის სამაზრო აღმასრულის გამოცემა.

თბილისი—1926.

338.1 (c. 922)

სერ. გერსები

K 23544
K 2

სამავლოს კომისა

ქართველი, პრაგმატი.

გორის საზაზო აღმასკომის გამოცემა

ტფილისი—1926

სამუზეუმის კომიტეტი

მთავლიტი 352.

ტირაჟი 1.500.

3 მლიგრაფტრესტის მე-2 სტამბა, ლენინის ქუჩა № 3.

28 ქ. 1710. 2050

შინასიტყვაობა.

ახალი ცხოვრების აშენება — დაფუძნებისათვის დღე-
ვანდელ პირობებში სამთავისის კომიუნას საჩვენებელი და
სამაგალითო მნიშვნელობა და ხასიათი. აქეს.

როგორც ყოველ ახალ საქმეს ისე ამ კომიუნის
საქმიანობას უარყოფითი მხარეები, როგორც პრინციპია-
ლური, ისე პრაქტიკული ხასიათისა, ჰქონდა და ექნება.

ცხოველ მყოფელი და პრაქტიკულათ მომუშავე ორ-
განიზაცია, როგორც ჩვენი მომავალი ცხოვრების ახალ
ფორმებს და საშუალებებს ჰქმნის ასეთ ძნელ პირობებ-
ში — ვერ გაექცივოდა ცხოვრების უსწორ-მასწორო და
ალაგ-ალ-ჭუდომებს გზას, მაგრამ სამთავისის კომიუნა
გულმოდგინეთ იკვლევდა და იკვლევს თავის მთელ საქმიანო-
ბაში გაბ ეულ შეცდომებს და მას ასწორებდა — იმედია
რომ შემდეგშიაც თუ მოსალოდნელია ასეთი შეცდომები
კიდევაც გამოასწორებს.

ზემო ნათქვამიდან ჩვენ არ გვინდა, რომ მკითხველ-
მა ის იგულისხმოს პითქოს სამთავისის კომიუნა
სწორ და უტყუარ პრინციპიალურ საფუძველზე არა
სდგას.

სრულიათაც არა. სამთავისის კომიუნის საფუძველი
არის კოლექტიური შრომა და აქედან გამომლინარე ყო-
ველი საღი და საქმიანი მუშაობა — და ეს უკვე გულისხ-
მობს იმას, რომ კომიუნა ნაკარნახევია გლეხკაცობის
ტრაფიკალისაფან შოშეად კომიუნის მისაღმი.

ამ პატარა წიგნაკის გამოცემის მიზანია დაანახოს
ფართო მშრომელ საზოგადოებას — ცხოვრებისაგან გამო-
წვეული მომავალი მშენებლობის ახალი ფორმების შექრა-
და განმტკიცება ჩვენი მშრომელი გლეხებაცობის ბუნება-
ში და მსოფლმხედველობაში.

ამასთან დაკავშირებით ეს წიგნაკი აბათილებს იმ
გავრცელებულ შაბლონიურ აზრს თითქოს მშრომელი
გლეხებაცობა სრულიათ და საბოლოოთ კერძო საკუთრების
საფუძველზე ურყევად სდგას.

ამ წიგნაკის გამომცემი ორგანიზაცია ფიქრობს,
რომ მკითხველები შეემველებიან მას კომიუნის მშენებ-
ლობაში უარყოფი მხარეების აღმოჩენაში და ამით მონა-
წილეობას მიიღებენ იმ საძირკვლის შენებაში, რომელზე-
დაც უნდა აშენდეს მომავალი ცხოვრება.

2 მარტი 1926 წ.

ქ. გორი.

1. შესავალი.

სოფ. სამთავისის კომიუნა, დღეს ყველაში ძლიერ დიდი ინტერესს იწვევს. აუარიებელი ხალხი დადის სამთავისში კომმუნის და ათვალიერებლათ მისი მდგომარეობის შესასწავლათ, მისი წესების გასაცნობათ და გასაგებათ იმისა, თუ როგორის სულის კვეთებით და მიზნებით არიან აღჭურვილი ამ კომმუნის წევრები.

სტუმართა შორის ვრც გინდათ, რომ არ ნახოთ პოეტები, ბელეტრისტები, პუბლიცისტები, უბრალო კორესპონდენტები, პოლიტიკური მოღვაწენი სხვე და სხვა მსოფლიო მხედველობისა. ხელოვანნი, უბრალო ცნობის მოყვარენი და სხვები.

პრესაც საკმაო ყურადღებას აქცევს ამ კომუნის მნიშვნელობას, და მრავალ სხვა და სხვა ხასიათის წერილებს ათავსებს. ეს წერილებიც ზეპოთ დასახელებულ პირებს ეკუთვნიან და ამის გამოც ყველა ისინი თავისებურის ელფერით არიან გაშუქებული.

რა არის მიზეზი, რომ სამთავისის კომუნამ ასეთი ცხოველი ინტერესი გამოიწვია ყველაში?!

ვვონებ ამის პასუხს დიდი თავის მტვრევა არ უდი. იგი ადვილი გამოსახებნია.

კომმუნა ეს მომავალი - სახოგადოებრივი ურთიერთობის და წყობილების ფორმათაგანია, და სამთავისის კომმუნა კი ამ მომავლის ერთი პატარა ჩანასახია, იგი მომავლის გაყვეთილია.

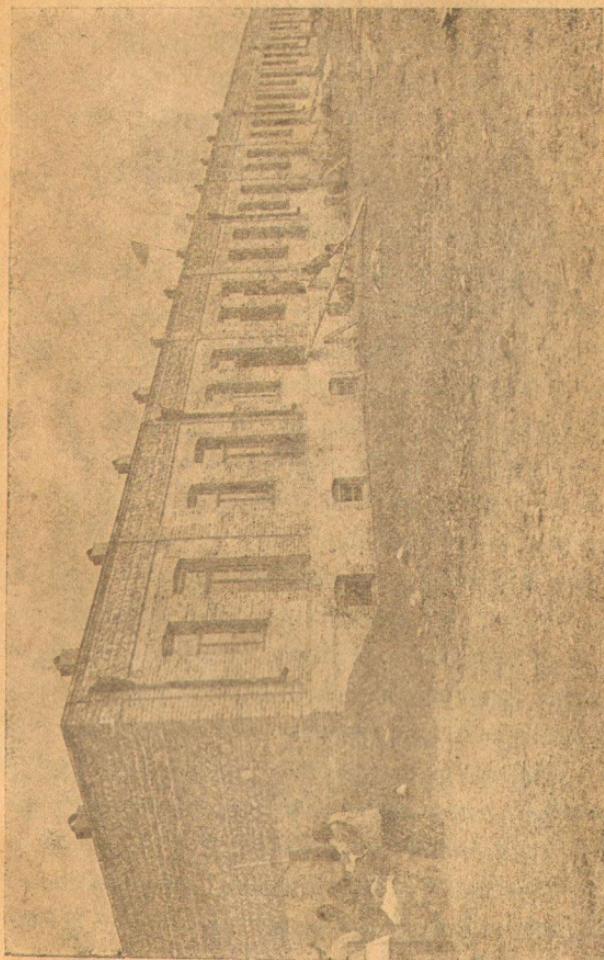
მისი არსებობა ჩვენ გვაძლევს საშუალებას მომავალი წყობილების ფორმები საცხებით გავითვალისწინოთ პრაქტიკაში. შევისწავლოთ მისი ავ-კარგი, გავიგოთ როგორაა შესაძლებელი ბურჟუაზიულათ განწყობილ საზოგადოებრივ ატმოსფერის დროსაც კი მოხდეს სულიერი გარდატეხა ხალხის ზოგიერთ ნაწილისა და მათში კოლექტიურ სულის-კვეთების ჩანერგვა.

სამთავისის კომუნა ერთნაირი ექსპერიმენტია და ამ ექსპერმენტის დადებითი და უარყოფითი მხარეები თანამედროვე ცხოვრების წიაღში საცხებით გადაიშლება და ეს კი მოგვცემს საშუალებას იმისას მომავალ ცხოვრების ფუძესთან გაეაბათ გონებრივათ კავშირი და მის ფორმების დამუშავებაში შევიტანოთ სხვა და სხვა შესწორებანი ან და უკიდურეს შემთხვევაში იგი უარყოფით და ვეძიოთ სრულიათ ახალი ფორმა მომავალი წყობილებისა.

და სწორეთ ყოველივე იგ არის მიზეზი, რომ სამთავისის კომუნის არსებობით დაინტერესებულია ყველა. განურჩევლათ ხელობისა, მდგომარეობისა და პოლიტიკური მსოფლიო მხედველობისა, ამის გამოა რომ პრესაც ხშირად ეხმაურება მას და ამ გამოშმაურებას ყველა გაფაციცებით ადევნებს თვალყურს.

კომუნის დაარსება საქართველოში ახალი ამბავი არ არის მისი ისტორიის დასაბამი 1905 წლ. რევოლუციის ხანიდან იწყება. პირველი ცდა კომუნის დაარსებისა თუ არ ცდები სამეცნიელოში მოხდა სოფ. წალენჯიხაში, ამ საქმეს მეთაურობდა ერთ-ერთი მიწის მუშა გლეხი; რომელიც ამ ხანათ აღფრთვანებული იყო ანარქისტული იდეებით. მან შემოიკრიბა თავის გარშემო გლეხები შეაგნებინა ცოტათ-თუ ბევრად ერთობის მნიშვნელობა, რის შემდეგ გააერთიანეს ქონება და ჩამოაყალიბეს კომუნა

ამ კომუნით იმ ხანით უფრო დაინტერესებული იყვნენ
სოციალისტურათ მოაზროვნე ინტელიგენტები, რის გა-
მოცემირათ ეწვევოდენ კომუნას, აძლევდენ ჭრევა-დარი-

კომუნისტური საცხოვრის საცხოვრისა და ცენტრული შენობა.

გებას სხვა და სხვა საკითხების მოგვარებისათვის, აწყდი-
დენ ცოდნას კომუნას თეორია-პრაქტიკაში. იმ კომუნით
იმ ხანათ უმთავრესათ დაინტერესებული იყვენ მოანარქის-
ტო ელემენტები, ამიტომ მას ხშირათ სწვევიან. ჩვენი
ცნობილი ანარქისტები: ვ. ჩერქეზიშვილი, ვ. ორგეიანი
და სხვ., რომელნიც თავის ნიჭს, ცოდნასა და გამოცდი-
ლებას არ ზოგადდენ, ოღონდ საქმე დამდგარიყო მკვიდრს
ნიადაგზე. ჩვენ არ ვიცით მომოვალში იგი როგორ სახეს
მიიღებდა, მხოლოდ უნდა აღინიშნოს, რომ მას ვერ მიი-
ცა საშვალება დიდი ხნის არსებობისა, მის დაშლის მი-
ზეზი შეიქნა რეაქციის გამარჯვება. ქუთაისის გუბერნიის
გენერალ-გუბერნატორის ალიხანოვ ავარსკის „ცეცხლმა
და მახვილმა“ სასიკვდილოთ დასჭრა იგი და დააყენა
დანგრევის გზას, მაგრამ კომუნის წევრები არ ემორჩილე-
ბოდენ უწყალო ბედის წერას. ისინი ცდილობდენ ურთი-
ერთ შორის კავშირი არ შეეწყვიტათ, ამიტომ მართალია
კომუნა, როგორც ასეთი სახისა დახურეს, მაგრამ მიწის
კოლექტიურად დამუშავებას მაინც არ დაანებეს თავი,
მაგრამ თვით-მშერობელურ მთავრობის „მახვილ გონიერე-
რებას“ ეგ ამბავიც არ დაურჩა გაუგებარი, დაიწყო საქმის
გამორკვევა. მთავრობა დარწმუნდა იმაში, რომ ეგ მიწის
კოლექტიური დამუშავება არის ნაშთი უკვე დარღვევულ
კომუნისა, და ამ კოლექტივის არსებობა მავნებლათ მიიმჩნია,
რის გამოცგასცა განკარგულება იგი საბოლოოდ დაშლილი-
ყო რას იზამთ „ძალა აღმართსა ხნავს“ და საქართველოს
პირველი კომუნა საბოლოოდ მოსწყდა ქვეყნიერებას, მი-
სი ფაქტიური არსებობა საბოლოოთ ჩაიბარა ისტორიის
საქუმნიობ. ხოლო მისი ხსოვნა კი მკრთლათ ტრიალებს
ჩვენს მეხსიერებაში. მას მერმე კარგა ხანმა განვლო რე-
აქცია გაცოლებული მძვინვარებდა, რომლის სალტექბში

ყველგან და ყველაფერი პროგრესიული სულს ღაფავლა
მხოლოდ თვით-მპერობელობის საბოლოო განაღურებამ,
კვლავ წარმოშვა აზირი კომუნის დაარსებისა და სამთა-
ვისის კომინა, ამ აზრის პირმო-შვილია, რომლის სიავ-
კარგის საბოლოო გავება მხოლოდ მომავალს ეკუთვნის,
ვინაიდან ამ ხანათ მხოლოდ მისი ისტორიის რამდენიმე
ფურცელია ცხოვრების პრაქტიკაში ჩაწერილი.

2. ძოგუნის დაარსების ისტორია.

სამთავრისის იმუნის დაარსების საქმეში უმთავრესი
ღვაწლი მიუძლვის ოვით სოფ. სამთავრისის კომუჯრედსა
და მის სულის ჩამდგმელებს. კომუნის დაარსების იდეა
პირველად მათ დაებადათ და იწყეს აგიტაციის გაწევა
ამ საქმის მოსაგვარებლათ სოფ. სამთავრისის უპარტიო
გლეხებში. გლეხობასასც ეგ აზრი დაუჯდა ჭკუაში, გამო-
სთქვეს სურვილი კომუნის მოწყობისა. 1924 წლ. 27
აგვისტოს მოწვეულ იქნა აღნიშნულ სოფლის მცხოვრებ-
საზოგადო კრება. კრებას დაესწრო სულ 106 სული, რო-
მელთაგან ქალი იყო 49, ხოლო კაცი კი 57 სული. სა-
ზოგადო კრებაზე სხვა საჭირობოროტო საკითხთა შორის
დასმული იყო კომუნის დაარსების საკითხიც. საკითხზე
მოხსენება გააკეთა ამ კომუნის ახლანდელმა სულის ჩამდ-
გმელმა და მთავარმა ორგანიზატორმა გ. უზნაძემ, რომელმაც
მომეტ დაწვრილებით აუხსნა კომუნის მნიშვ-
ნელობა, როგორც გლეხების ნივთიერ მდგომარეობის
გაუმჯობესების საქმეში, ისე საზოგადოებრივ ცხოვრებაში
კრების უმრავლესობამ მოიწონა მომხსენებლის მოსაზრე-
ბები, მიიღო მისი წამოყენებული წინადადება დაადგინა:*)

*) დადგენილებილ, ამონაშერი მოგვჰავს ჭდელებად. ავტ

„ჩვენ სოფ. სამთავისში მცხოვრებნი კომპარტიის წევრები და უპარტიო თანამგრძნობნი, მშრომელი გლეხობა ამა წლის 27 აგვისტოს ვდებთ ჩვენ კომუნისტურ და გლეხურ სინდისიან ფიცს, რომ შევდივართ ჩვენი სურვილით კომუნაში, სადაც შეგვაქვს მთელი ჩვენი მოძრავი ქონება. დღეიდან ესპობთ ჩვენ კერძო საკუთრებას, რათა ამით ვანგაზორციელოთ იდეა კომუნიზმისა“ და სხვა. შემდევ შესდგა სია იმ პირებისა, რომელებმაც გამოაცხადეს სურვილი კომუნის დაარსებისა და არჩეულ იქნა კომუნის საბჭო შეიდი პირისაგან შემდგარი, რომელსაც დაევალა კომუნის მოწყობა-ჩამოყალიბება, როგორც იურიდიულის ისე პრაქტიკულის სახით.

ოქმიდან ამონაწერი სათანადო შუამდგომლობით გადაეგზანა გორის მაზრის აღმასკომს დასამტკიცებლად.

კომუნაში ჩაწერის სურვილი გამოსთქვა ოცდახუთმა კომლმა, რომელიც შესდგებოდა 95 სულისაგან. აქედან უპარტიო იყო 29 ხოლო პარტიული და კომკავშირელი კი 26. ჩაწერილთა შორის თავის ნივთიერი მდგომარეობის მიხედვით მხოლოდ ხუთი თუ იყო საშუალო შეძლებისა, ხოლო დანარჩენები იყვენ ულარიბესნი.

სანამ მაზრის აღმასკომი კომუნას დაამტკიცებდა, კომუნის საბჭო წინასწარ საორგანიზაციო მუშაობას უკვე აწარმოებდა. მან აღრიცხა წევრთა ქონება და გადასცა კომუნის საერთო გამგებლობაში, თავი მოუყარა ყველა წევრებს დროებით საცხოვრებლად სოფ. სამთავისში მდებარე ერთ-ერთ ჩამორთმეულ სახლში და იწყეს კოლექტიური მუშაობა, როგორც საოჯახო ისე სასოფლო სამეურნეო და სააღმშენებლო დარგში.

ერთი მეტად საყურადღებო ზენ დასხემდა იმ თავიდანვე კომუნას: მან სრულიათ უარყო რისიმე შზა-შზა-

რეული მიღება და წევრებმა ვადასწყვიტეს, კომუნის მთელი დოფლათი თვით კომუნის წევრებს შეექმნათ თავის საკუთარის შრომით. საკუთარის ძალლონით. სწორედ ამ მოსაზრებით და კიდევ იმ მიზნით, რომ კომუნის წევრებს ქონიდათ საერთო საცხოვრებელი ბინა და ასეთის წესით ისინი ერთმანეთს უფრო დაახლოვებოდენ რითაც საშვალება მიეცემოდათ კომუნის პრინციპი ცხოვრებაში უფრო გაეტარებიათ. იმ თავიდანვე განიზრახეს კომუნისათვის აეგოთ საერთო საცხოვრებელი ბინა ისეთის ანგარიშით, რომ თითო ოჯახს თითო ოთახი მაინც შეხვედროდა და ამას გარდა კიდევ დარჩენოდათ რამდენიმე ოთახი რაიმე საჭიროებისათვის.

მათ არ უნდოდათ შზა-შზარეული ბინაზე ცხოვრება, ეგ სათაკილოთ მიაჩნდათ.

ამ მიზნით გორიდან გაიწვიეს ტეხნიკოსები, შეადგენიეს სახლის გეგმა და შემდეგ იწყეს საჭირო თანხების ძიება თანხებიც აღმოჩნდა.

იმავე წლის 6 ნოემბერს გორის მაზრის აღმასკომმა კომუნა დაამტკიცა რისამედევ მიეცა საშვალება, როგორც იურიდიულ პიროვნებას ბანკებისათვის მიემართა და თანხები სესხის სახით აელო, რაც უკვე მოხდა, აქვე უნდა ითქვას რომ კომუნის წევრებმა თავის საკუთარი სახლები—დაარღვიეს და მთელი მასალა, რომელიც შეფასებული იქნა 17.000 მანეთად დაედვა საფუძველად საერთო სახლის აგების საქმეს, ყოველივე ამან დააჩქარა ბინის აგება. და მართლაც 1025 წლ. მარტში სახლი უკვე დასრულდა, იგი ერთ სართულიანი შენობაა, რომელსაც ქვევით აქვს სარდაფი და შესდგება 28 ოთახისაგან. კომუნაც სრული შემადგენლობით ამავე თვეში დაბინავდა საკუთარ სახლში.

აქვე უნდა აღინიშნოს ერთი ამბავიც, კომუნა ჯერ-

კიდევ ჩამოყალიბების გზაზე არ იყო დამდგარი, რომ თუმცა წევრმა თავისი სურვილით დაანებეს მას თავი და ოჯახის წევრებით გაეთიშენ, ხოლო ორი წევრიც თავის ოჯახებით კომუნის საზოგადო კრების მიერ განდევნილი იქნა, როგორც საერთო საქმიანობაში არევდარევისა და შუღლის შემტანი.

კომუნაში დარჩა 21 ოჯახი, 95 სულრსაგან შემდგარი, რომელთა შორის ქალი იყო—25, კაცი—21, ხოლო ბავშვი—42.

ყოველივე ამის შემდეგ კომუნის წევრები ზედ-ზეტ და შეუგნებელი ელემენტებისაგან განთავისუფლდენ, შეიქრია მათ შორის უფრო მჭიდრო შემაერთებელი კავშირი, დამკვიდრდა სულიერი ერთობა, რამაც მათ გაუმრავალქეცა ენერგია, რაც თავდები იყო იმისი, რომ ისინი მუშაობას უფრო გააფართოებდენ, ამას მოითხოვდა როგორც მათი ჩივთიერი მდგომარეობა, ისე საქმის ინტერესი და თავ-მოყვარყობა, რომელიც ასეთი გამოთქველი ძალების შოშორების შემდეგ მათ გაუძლიერდათ.

3. პომუნის მართვა გამვეობა.

სამთავისის კომუნას ჰყავს თავის საკუთარი სამმართვილო ორგანოები, რომელიც ხელმძღვანელობას უწევს მას როგორც იდეულით, ისე პრაქტიკულ ცხოვრების დროს წამოჭრილ საქმიანობაში.

კომუნის უმთავრესი ხელმძღვანელი ორგანო თვით წევრთა საზოგადო კრებაა, სადაც ირჩევა კომუნაში წამოჭრილი სხვა და სერიოზული საკითხები, ირკვევა ის თუ რის გაკეთებას აპირებს კომუნა. ამავე საზოგადო

კრებაზე ხდება არჩევნები საბჭოსი, სხვა და სხვა კომი-
სიებისა და თანამდებობის პირებისა.

საზოგადო კრებები იმართება დრო გამოშვებით,
ხოლო მართვა გამჯეობის მხრივ იგი რწმუნებულებას აძ-
ლებს კომუნის საბჭოს, რომელიც შესდგება შვიდი პირი
საგან და ირჩევა საზოგადო კრებაზე. საბჭო კი თავის
მხრივ ირჩევს პრეზიდიუმს სამი პირისაგან შემდგარს, რო-
მელთა შორის თანამდებობები ასეა განაწილებული: ერ-
თი არის საბჭოს თავმჯდომარე, მეორე მდივანი, (რო-
მელსაც აგრეთვე დაკისრებული აქვს კომუნის ანგარიშე-
ბის წარმოება) და მესამეც ხაზინადარი. კომუნის ფაქტი-
ური ხელმძღვანელია ყოველ საქმეში, საბჭო და პრეზი-
დიუტი, ისინი ანაწილებენ სამუშაობს, ხელმძღვანელობა,
მეთვალყურეობას უწევენ სააღმშენებლო საქმიანობას,
სძრავენ სხვა და სხვა დაწესებულებებში და მთავრობაში
საჭირო შუამდგომლობებს, კისრულობენ კომუნის წარმო-
მადგენლობას სხვა და სხვა ადგილას და საჭიროების მი-
ხედვით იწვევენ საზოგადო კრებებს. საბჭოსა და მისი
პრეზიდიუმის მოვალეობა, მთელი ქონება: ჭირნახული, სა-
ნოვაგე და სხვ. იქონიოს აღრიცხვაზე, ხარჯონ იგი ყაირა-
თოანათ და აგრეთვე აწარმოონ სრული ანგარიში შემოსა-
ვალ-გასავლისა.

ანგარიშის წარმოება, რომ სწორ ნიადაგზე იქნეს
დაყენებული და რომ მან რაიმე გაუგებრობა არ შექმნას
ამ მიზნით საზოგადო კრება ირჩევს სამი პირისაგან შემ-
დგარ სარევიზიო კომისიას. სარევიზიო კომისია, როდე-
საც ამას იგი საჭიროდ დაინახავს, ათვალიერებს ანგარი-
შებს და ამოწმებს ანგარიშსა და გახარჯულ თანხების
კანონიერებას და სხვ.

როგორორც ვიცით ადამიანთა ცხოვრებაში ურთი-

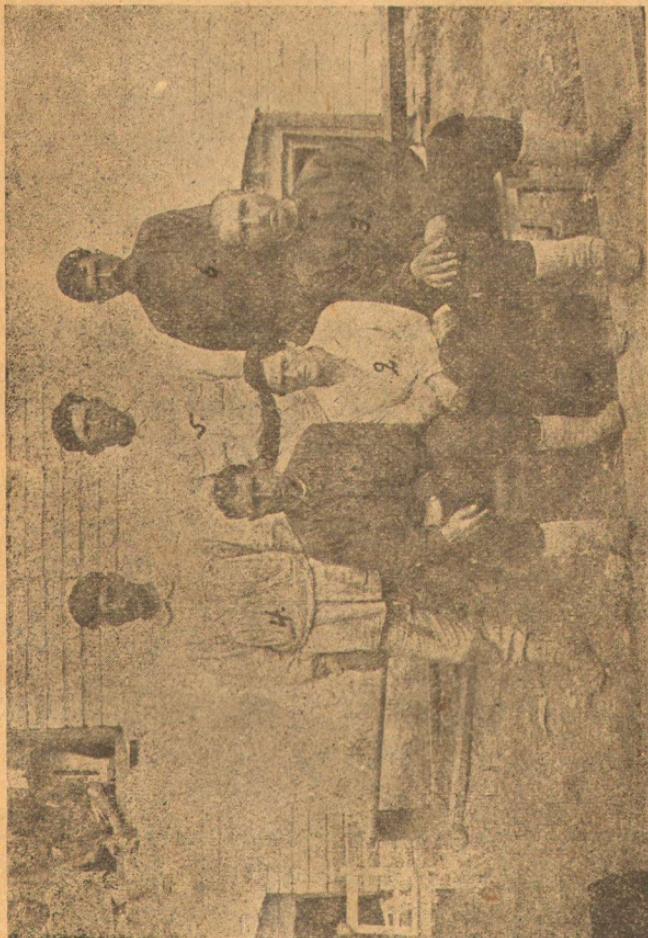
յրու Շորհու լամոյութեանցունեցին լրուս ե՛մուռատ ելքի ցաղցեթրոծա և եցա և եցա նուրագչի, ե՛մուռատ եց ցաղցեթրոծա ովացը շյմակուունեցին և նոցչել հեղծնապ կոմունա օդամուռանու յրեանցուն մարտալու եց օդամուռանուն եց լուսուրատ Մեյաց մուռանցուն արուն և մեյրատ օյցու յրումանետեց եցլու ցաֆութեանցուն, մացրամ յիւպ Մեյամուռանցուն այցու ցաղցեթրոծան Մեյմնա, կոմունան Մեյրատ եց տացունանց օյցու ցատցալուն մունեցուն և սեցացուն սայուտեցուն մեցուն օդամուռանուն շնչու ցագացցուրուն սատցուն արհեանցուն կացու սամուն մուռանցմն Մեմդցարու եաամեանցու եաեամեարուն.

— Կո մացրամ Մեյունուն սայուտեց ուսց ցամշցազցուն, հոմ սասամարտունուն լացցենունցուն յես ու ուս ձորու ար օդամուռիունցուն, մամուն հա սամցալուն շնճա մոմարտուն շյմակուունուն? — Մեցցյուտեց սածուն մուցանս.

— մամուն սայմես ցաարհեց սանոցագու յրեա, սագաւ օդամնամացը սապցեցուրի ցամունցեցուն, ան օդամունցեցուն հիցնո յունուն Մեյրատ անրուտ օդամնամացը նեյրածրուց շուլցուն արց կո յինեա կոմունան Մեյրատ օդարհես, հացցան ամցենո ամեանցցեցուն ամեցրուն ցանս եսմուռունա? ! մամուն հիցն ցույցիրոծու, հոմ օդամնամաց ուուուց օդանցեցուն կոմունան տացս, յես կոմունան յուցու Մեյրատ ցատցալուն մունեցուն օյցու և օրուտեօլուտ օյցուցա, արց յրուտ Մեյրատ ուսց ար ամշցազցուն սայուտեց, հոմ ոցու ցասարհեցատ մուցունցուն արամու ու սանոցագու յրեամցու, արամեց սասարտունունուն, այցու ցաղցեթրոծանցուն յուցու շննայրունատ մուռանցուն ուսպոծառ.

և մարտուն կոմունան Մեյրատ սասաելուտ շնճա ուուցյաս: ամ յրուտ Մեյրատ ցանմազունամուն արց յուցունա արց յրուտ Մեմտեցցու, հոմ Մեյրատ Շորհու սայուտեց ցամշցազցեցուն և ոցու ուուցուալուրատ օսմունունուն ցանսանուն սանեուցցուն:

აღსანიშნავია ის გარეშოება, რომ განსაკუთრებით
შეთანხმებულათ-მეგობრულათ მუშაობენ ქალები, მათ
შორის ვერ გაიგონებთ რაიმე საყველურს, ენის მიტან-
მოტანას დიჭიორიკანობას, და ეს სიამტკბილობა ქალე-

ქალების საცემ.

ბისა იმდენათ არის ფეხმოღმული, რომ თვით კომუნის წევრ მამაკაცებსაც კი უკვირთ, უკვირთ იმიტომ, რომ ასეთ საქმეში როგორც ვიცით ქალებს უფრო აქვთ სახელი გატეხილი, ხოლო აქ კი ეგ თვისებები თითქოს საბოლოოდ აღმოფხვრილია.

— რით აიხსნება კომუნაში ასეთი ხმა შეწყობილი ცხოვრება შევეკითხეთ იმავე პირს.

— ეს აიხსნება სულ უბრალო გარემოებით: ჩვენს კომუნაში ყველა წევრები ერთნაირი უფლებებით ვართ აღჭურვილი, აქ არ არის სიამაყე, ერთმანეთის ჩაგვრა, გულ-ზევიალობა და ზარმაცობა, ყველას კომუნა თავის ოჯახთ მიაჩნია და ასეთ პირობებში რა თქმა უნდა სოლიდარულ-მოქმედებას ყოველთვის ექნება ადგილი ინტრიგა ჩვენში ასეთ პირობებში ვერ დაისაბუდორებს და თუ ვინმერ ეგ მოისურვა, მას ყველანი სასტიკათ შევებრძოლებით, შევებრძოლებით იმ პირობებს, რომლებიც ინტრიგის წარმოშობას, შეუწყობს ხელს.

მართალიცა თუ კომუნაში კუდა-აბზიკობას, ჩაგვრასა და ინტრიგას აქვს ადგილი, იგი ხომ კომუნა არ იქნება?!

რა თქმა უნდა არა.

4. შრომის განაწილება კომუნის ფეხითა შორის.

კომუნის ერთი მთავარი მიზანია საერთოთ შრომის განაწილება წევრთა შორის, ისე რომ ყველა ქმნიდეს რაიმე ლირებულებას საერთო ოჯახისათვის, ყველას შექმნდეს თაეისი მუშაობით წვლილი საერთო ფონდში,

მაგრამ ეგ კიდევ არ კმიარა, მუშაობა ისე უნდა იყვეს განაწილებული, რომ არც ერთი წევრი უკმაყოფილებას არ განისაზღვამდეს და ამან არ გამოიწვიოს შულლი და უსანხმოება, არ შეიქმნას გამთიშველი სულის ქვეთება, მხოლოდ ასეთი წესით განაწილებული შრომას მიეცემა საშუალება კომუნის წევრები მჭიდროთ შეადულოს ერთ-მანეთში და შექმნას მათ შორის ერთსულოვნება.

2
სამთავისის კომუნის ხელმძღვანელთ ეგ გარემოება წინასწარ გაუთვალისწინებიათ და წევრთა შორის მუშაობის განაწილების საქმე; ში არსებობს სრული თანხმობა. კომუნის სამუშაოებში თუ კი არის ისეთი საქმე, რომელიც თავის სიმძიმით ან და სხვა პირობების გამო მიუღებელია, რომ ერთსა და იმავე პირს ჰქონდეს დაკისრებული მუდმივათ, მაშინ ასეთ სამუშაოებზე ხდება მორიგეობა და ყოველი წევრი კომუნისა, რომელსაც დანიშნული დრო დაუდგება მაშინ ასრულებს განსაზღვრულ ვადის განმავლობაში.

კომუნაში სამუშაოები თავის ხასიათის მიხედვით ასეთ ნაირათ არის განაწილებული: 1) მებალეობა, არის თანამდებობა მებალის, მის მოვალეობას შეადგენს ბოსტნისა და ბალის მოვლა-პატრონობისათვის ზრუნვა, 2) მემინდვრეობა, მასაც ყავს მიჩენილი ერთი პირი, რომლის მოვალეობასაც შეადგენს ხელმძღვანელობა გაუწიოს ხვნა-თესვის საქმეს, 3) მეფრინველეობა, ამ საქმის ხელმძღვანელობა მინდობილი აქვს კომუნის სამ წევრს-ქალს, 4) მეძროხეობა, მისი მოვლა პატრონობა და რძის გადამუშავება მინდობილი აქვს სამს ქალს, 5) მეჯანიბეობა, ე. ი. ცხენიბის მოვლა-პატრონობა და სამუშაოებუა გაუწინა, მინდობილი აქვს „4“ პირს თითოებისათვის ცხენი აძარი რია (სულ არის თექვსმეტი ცხენი),

მელორეობა აბარია ორს პირს, 7) მზარეულობა ჩიბარე-
ბული აქვს დღეში სამს ქალს და ამ საქმის საწარმოებ-
ლათ დაწესებულია მორიგეობა, მზარეულებსავე ეკისრე-
ბათ ულუფის განაწილება სადილ-ვახშამზე, ჭურჭლეუ-
ლობის დარეცხვა და სხ. ის სამუშაოები, რომელიც სა-
ერთოთ დამოკიდებულია ამ საქმიანობაზე, 8) მშენებლო-
ბა, ამ საქმის მეთვალყურეობა და ხელმძღვინელობა ჩა-
ბარებული აქვს თვით პრეზიდიუმს.

თუ ვინმეს ამა თუ იქ დაკისრებული საქმის კეთე-
ბა მოსწყინდება, საბჭო მას საქმიანობას შეუცვლის.

აღსანიშნავია ერთი გარემოება: იშვიათია ისეთი
შემთხვევა, რომ კომუნის წევრები დაკისრებულ მოვა-
ლეობის ასრულებას გაურბოდენ, ან ზარმაცობდენ, ყოვე-
ლი მათგანი მოქმედებს სრულის შეგნებით, რასაც აკე-
თებს ის თავის საკუთარი ოჯახის საქმეთ მიაჩნია და ამ
საქმის დროს თალღითობა იცის ზარალს მოუტანს, რო-
გორც საერთოდ კომუნას, ისე მის კერძო ოჯახს, საკუთარ
კეთილდღეობას. ასეთი შეგნებით მოქმედება ცხათხე
უცხადესია კომუნის ეკონომიკურ მდგომარეობას განამტ-
კიცებს და ამავე დროს წევრთა შორის კავშირშიც შექმ-
ნის ერთსულოვნებას.

რვა საათის სამუშაო დღის პრინციპის ცხოვრება-
ში გატარება ჯერ-ჯერობით ვერ ხერხდება, ამის მიზე-
ზია ის, რომ კომუნა ჯერ კიდევ ჩამოყალიბების ხანაშია,
ყველა სამეურნეო და სააღმშენებლო საქმეები სავსებით
ვერა აქვს მოწესრიგებული, იგი კიდევ კარგა ხნის ენერ-
გიულ მუშაობას მოითხოვს, ხოლო როდესაც კომუნა
ცოტათ თუ ბევრათ მომაგრდება, განზრახული არის რვა
საათის სამუშაო დღის პრინციპი ურყევათ გაატარონ
ცხოვრებაში და დანარჩენი დრო კი მოახმარონ კულტუ-

რულ განმანათლებელ დარგში მუშაობას და დახარჯულ ენერგიის აღდგენას — დასვენებას.

პრეზიდიუმის ორი წევრი, კომუნის წევრთა საზოგადო კრების დადგენილებით სახელდობრ თავმჯდომარე და მდივანი, რომელთაც ბევრი ორგანიზაციული საქმეები აწევთ ჭისერზე, სამორიგეო საქმეებიდან განთავისუფლებული არიან, ოუმც ამავე დროს თუ კი მათ თავისუფალი დრო ექნებათ და თავიანთ პირდაპირს დანიშნულებას შეასრულებენ, იგინიც დგანან კომუნის წევრთა რიგებში და აწარმოებენ ამა თუ იმ მუშაობას, რომლიც მორიგი წევრები კომუნისა, რომ ამით უპირატესობა არ მიეცეთ და ასეთი უფლებები მომავალში ტრადიციულ ჩვეულებათ არ იქცეს, არ დაკანონდეს.

5. სწავლა განათლების საშივ პოვზაზი.

სამთავისის კომუნაში სწავლა-განათლების საქმეს დიდი ყურადღება აქვს მიქცეული: უპირველესათ ყოვლისა ხდება ლიკვიდაცია წერა-კითხვის უცოდინარობისა, ერთ-ერთი წევრი კომუნისა, რომელიც ხელობით მასწავლებელია, აწარმოებს მუშაობას ამ დარგში. იგი ასწავლის წერა-კითხვას კომუნის ყველა წევრს, ასწავლის ანგარიშს, და ამას გარდა აწვდის უსაჭიროეს ცნობებს მეცნიერების სხვა და სხვა დარგიდან, კომუნის წევრები საქმეს ხალისიანათ ეკიდებიან, ამჟამად მხოლოდ რამოდენიმეა წერა-კითხვის უცოდინარი და იგიც ისეთები, რომელთაც წლოვანება უშლის ხელს, რომელნიც ახალგაზრდობის ასაქს დიდი ხანია გადასცილდენ, მაგრამ აქვე უნდა ითქვას, რომ ესენიც არ სცხრებიან, სურთ სხვებს

არ ჩამორჩენ და წერა-კითხვა შეისწავლონ. ხსენებული, მასწავლებელი იმედოვნებს, რომ სულ მოკლე დროში კომუნის ყველა წევრს განურჩევლათ სქესისა, ბავშვების გამოკლებით ეცოდინებათ წერა-კითხვა და ანგარიში.

ამას გარდა ჯეროვანი ყურადღება აქვს მიქცეული კომუნის წევრთა პოლიტიკურათ აღზრდის საქმესაც, მათ გონებრივ განვითარებას, ამ მიზნით სისტემატიკურათ იმართება ურნალ-გაზეთებისა და სხვა და სხვა ხასიათის წიგნების საერთო კითხვა, ასეთი კითხვა იმართება: ყოველთვის მას მერმე, როცა კომუნის წევრები მუშაობას ათავებენ და სადილ-განშამს მორჩებიათ. ერთ-ერთი კარგი მკითხველი კითხულობს ხმა-მაღლა ურნალს, გაზეთს ან წიგნს, დანარჩენი ყველანი შემოიკრიბებიან მის გარშემო და უგდებენ ყურს, თუ რაიმე საკითხი გაუგებარი გასაშუქებელი იქნება უფრო მცოდნე იძლევა განმარტებას და ხშირათ იმართება კამათი ამა თუ იმ წამოჭრილ საკითხზე, ყველაფერი ეგ ეჭეს-გარეშეა თვით განვითარებას ძლიერ უწყობს ხელს.

უმთავრესი ყურადღება აქვს მიქცეული მომავალი თაობის, ბავშვების აღზრდის საქმეს, როგორც ავლიშნეთ კომუნაში არის „40“ ბავშვამდი, რომელთაგანაც თითქმის არც ერთი არ არის სასკოლო ასაკის და სჭირდებათ საშინაო აღზრდა. ეგ კომუნას თავიდანვე გაუთვალისწინებია და განუზრახავს საბავშო ბალის და საბავშო სახლის გახსნა. კომუნამ აღძრა შუამდგომლობა განათლების კომისარიატში და სოხოვა ორი მასწავლებლის დანიშნა, კომისარიატმაც დაკმაყოფილა შუამდგომლობა, ამან კი კომუნას საშუალება მისცა ხსენებული დაწესებულებები გაეხსნა. საბავშო სახლი მოწყობილია განსაკუთრებით კომუნის წევრთა ბავშვებისათვის, ხოლო საბავშო

ბალში გარდა კომუნის წევრთა ბავშვებისა მოთავსებული იქნებიან მთელი სოფლის ბავშვებიც. საბავშვო სახლის მოსაწყობათ, კომუნამ გორის მაზრა.- ღმასკომის დახმარებით აავთ განსაკუთრებული ერთ სართულიანი, კარგათ მოწყობილი ქვით-კირის შენობა და ამ დაწესებულებებში ბავშვები იზრდებიან თანამედროვე პედაგოგიური პრინციპების მიხედვით.

როგორც საბავშვო სახლის ისე საბავშვო ბალის სამეურნეო ხარჯებს ეწევა თვით კომუნა.

კომუნის წევრები ყურადღებას აქცევენ აგრეთვე ესთეტიურ განვითარებასაც, ცდილობენ ხელოვნებასთან დაახლოებას, ამ მიზნით საბავშვო სახლის შენობაში გოწყობილია სათეატრო დარბაზი შესაფერი სცენით, მზადდება დეკორაციები და სხვა საჭირო მასალები თეატრისათვის და განზრახულია ხშირათ თუ არა დრო გამოშვებით მაინც იმართებოდეს წარმოდგენები, საბავშვო დილები და საღამოები, თვით კომუნის წევრთა საშუალებით ყოველ ასეთ წარმოდგენაზე გარდა კომუნის წევრებისა დაქსწრება აგრეთვე სოფლის დანარჩენი მოსახლეობაც— და ამ რიგათ მათ გოხებრივ განვითარების წარმატებას ეს ახლად შექმნილი დაწესებულება ძლიერ შეუწყობს ხელს.

6. ჯანმრთელობის საქმე კომუნაში.

კომუნაში აგრეთვე ჯეროვანი ყურადღება აქვს მიყრობილი ჯანმრთელობის საქმეს,

კომუნის წევრთა საერთო კრების მიერ ირჩეულია სანიტარული კომისია, რომელიც ფხიზლად აღვევნებს

თვალ-ყურს სანიტარულ წესების დაცვის, როგორც კო-
მუნის წევრთა ბინებზე, აგრეთვე კარ-მიღამოში. შაბათი
დღე არის გამოცხადებული „გასუფთავების დღეთ“. ამ
დღეს ხდება იატაკების ოცხა, კარ-მიღამოს დაგვა, თუ
კარგი ამიხდია ქვეშ-საგების გამომზეურება და სხვ. კო-
მუნის ყველა წევრები განურჩევლათ სქესისა ამ საერთო
წმენდა-გასუფთავებაში ღებულობს მონაწილეობას.

მომავალში განზრახულია მოწყობა საერთო სამრე-
ცხაოსი, რომელსაც მიმჩნეული ექნება განსაკუთრებული
შენობა, სადაც მოხდება ყოველ თეთრეულების რეცხვა და
გაუთავება.

კომუნას აქვს აგებული აგრეთვე სპეციალური ორ
სართულიანი შენობა, რომლის ერთი სართული დათმო-
ბილი აქვს სამკურნალო დარგის: აქ არის მიმჩნეული გან-
საკუთრებული ბინა ექიმისთვის, რომლის კომუნის ხარ-
ჯზე მოწვევაც ამ მოქოე დროში არის განზრახული.
იმავე შენობაში იქნება მოწყობილი ავათმყოფთა მისა-
ლები ოთახი-ამბულატორია, რომლითაც გარდა კომუნის
წევრებისა ისარგებლებენ გარეშე პირებიც, იქვე იქნება
მოწყობილი კომუნის წევრებისათვის ორი ან სამი სა-
წოლიანი ჰატარა საავადმყოფო და აგრეთვე აფოიაქი.

კომუნას აგრეთვე განზრახული აქვს ამ მოქლე
დროში მოაწყოს საეუთარი აბანო, რომელი მუშაობაც
უკვე დაწყებულია.

კომუნის ყოველი წევრი დიდის ყურადღებით ეპ-
ყრობა სანიტარული და გიგიენური წესების დაცვა¹,
რაც თავდებია იმისი, რომ ჯანმრთელობის საქმე კომუ-
ნაში ჯეროვან ნიადაგზე დადგება, და ეკ კი მაგალითს
მისცემს ახლო-მახლო მცხოვრებ გლეხობას, ისინი უნე-
ბლიერ იძულებული იქნებიან ყურადღებით მოეპყრან

აღნიშნულ საკითხებს, თათა თავის ჯანმრთელობის გაუმ-
ჯობესების საქმეც სათანადო ნიაღაგზე დააყენონ.

7. კომუნის კუთვნილი ფარმაცეპი.

კომუნას ყურადღება მიუქცევია იმ გარემოებების-
თვის, რომ საჭიროა თვით კომუნამ თავის საკუთარის
ძალებით მოაწყოს საქმე ისე, რომ ყველა მოთხოვნილე-
ბები კომუნისა შეგნითვე დაქმაყოფილდეს თავის საკუთა-
რის ძალებით, და, ბაზარი არ იქნეს საჭირო. ხოლო თუ
უკიდურეს შემთხვევაში მიმართავენ მას ეს გამოიხატოს
იმაში, რომ კომუნის გარეშე მყოფ საზოგადოებას მია-
წოდონ მათ მიერ დამუშავებულ-დამზადებული საგნები.
მართალია ეგ მიზანი ჯერ-ჯერობით სავსებით ვერ არის
ცხოვრებაში გატარებული, მაგრამ საქმის მოსავეარე-
ბლათ შესაფერი ნაბიჯები არის გადადგმული: ასეთ ნა-
ბიჯებათ ჩაითვლება სხვა და სხვა წარმოებების მოწყობა:
ასეთი წარმოებებია: სახარაზო, სამჭედლო, ტრანსპორტი
და სხვა.

სამჭედლო და სახარაზო კომუნის საჭაროებისთვის
ამზადებს სხვა და სხვა სამეურნეო იარაღებს და წულებს.
ჯერ ჯერობით კომუნას თავის წევრთა შორის არა ჰყავს
აღნიშნულ ხელობების მცოდნე პირები, რომელთაც შეე-
ძლოთ წარმოებაში მუშაობა და მათი გაძლიერება, ამიტომ
ორივე დაწესებულებაში მუშაობენ დაქირავებული ხელო-
სნები, მაგრამ ამავე დროს ამ ხელოსნებთან მუშაობენ
თვით კომუნის წევრებიც, რომელთაც დავალებული აქვთ
ხელობის შესწავლა. შესწავლის შემდეგ რა თქმა უნდა,
დაქირავებული პირები განთავსისუფლებული იქნებიან

მოქალეობიდან და თვით კომუნის წევრები ჩაუდგებრან საქმეს სათავეში.

აღნიშნული წარმოებები საცხებით აქმაყოფილებენ კომუნის მოთხოვნილებებს, მეტსაც ვიტყვით: ისინი საპირო საგნებზედ მეტსაც ამზადებენ და კომუნას საშალება ეძლევა ეგ ზედმეტი საქონელი მიაწოდოს გარეშე პირებსაც. ბაზარზე გასატან საქონელს კომუნა ფულზე არ ჰყიდის, არამედ მას სცვლის იმ საგნებზე, რომლის ნაკლუვანებასაც თვითვე განიცდის და ასეთი კი მოეპოება გლეხობას. ამავე დროს ასეთ, ზედმეტ, ბაზარზე გასატან საქონელს ისინი ხელფასის ანგარიშში აძლევენ სხვა და სხვა სამუშაოებისათვის დაჭირავებულ პირებს მორიგება-მოთხოვნილების მიხედვით.

როგორც აღნიშნეთ კომუნას აქვს აგრეთვე თავის საკუთარი ტრანსპორტი, რომელიც უპირველესათ ყოვლისა ემსახურება თვით კომუნის მოთხოვნილებებს, ამას გარდა ხდება მისი ექსპლოტაცია, როგორც გასაზიდი საშალებისა, რაც კომუნას აძლევს ერთნაირ შემოსავალს.

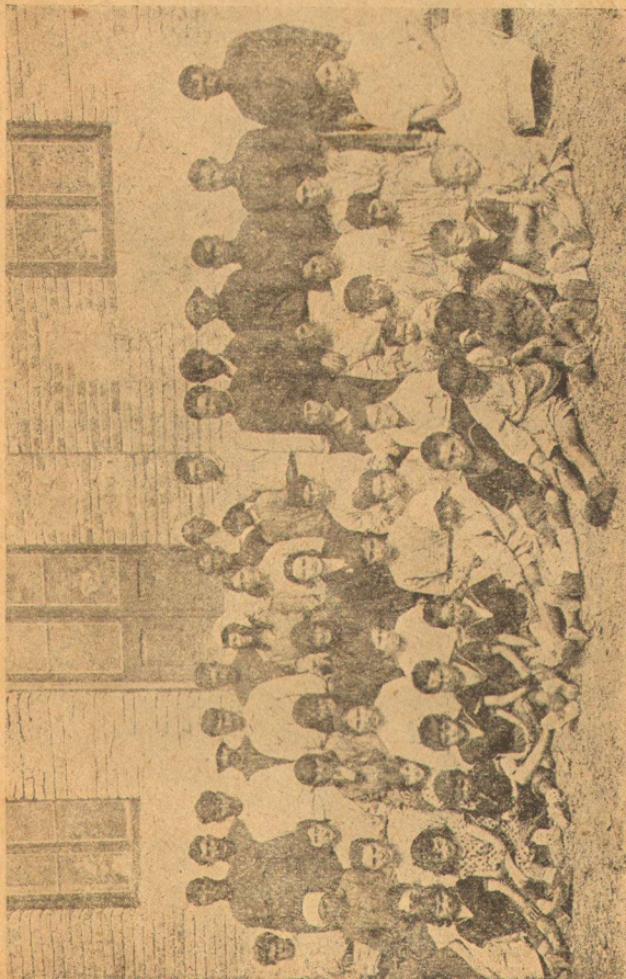
კომუნას აქვს თავის საკუთარი ფურნე, რომელიც მხოლოდ კომუნის მოთხოვნილებებს აქმაყოფილებს.

კომუნას გარდა ამისა აქვს თავის საკუთარი სადალაქო, რომელიც კომუნის წევრთა მოთხოვნილებებს სავსებით აქმაყოფილებს. აქვთ აგრეთვე წისქვილი.

განხრახული აქვთ თანდათანობით მოაწყონ, სხვა და სხვა წარმოებები, როგორც მაგალითად საღურგლო და სხვ., რომელთაც ექნებათ დასახული იგივე მიზნები, როგორიც ზემოთ აღიიშნულ წარმოებებს.

ამრიგად კომუნა თითქოს წარმოადგენს პატარა ქალაქს თავის საცხოვრებელ ბინებით. დაწესებულებებით

საგაფრო-სამრეწველო აპარატით, რომელთა ჩალხი განუ-
შევეტლივ ტრიალებს და ყოველ-მხრივ ქმნის შეკავშირე-
ბულ აღამიანთა ძალებით საერთო ოჯახურ ცხოვრებას..

კომუნისტურები.

ს. კვების საძმო კოშუნაში.

კომუნას მოწყობილი აქვს საერთო სასადილო. იგი მოთავსებულია განსაკუთრებით ამ მიზნისთვის მიმჩნეულ ოთახში. სასადალოში გამართულია ორი წყება გრძელი პურის საჭმელი მაგიდები და ასეთივე სკამები.

ერთი წყება სკამებისა ეკუთვნის მთავრებს, ხოლო მეორე კი ბავშვებს.

მთელი კომუნასთვის მზადდება ერთნაირი შეჭამანდი, ყოველ დღიურათ ქომუნას სკირდება 6—7 ფუთამდი პური. ამავე დროს მზადდება ბავშვებისათვის რძე კვერცხი და სხვ. რაც მათ სკირდებათ,

თუ საჭიროა ავადმყოფებისათვის, რომლებიც დიეტაზე არიან ცალკე მზადდება შესაფერი კერძი.

როდესაც დადგება ჭამის დრო, სატილია იგი საუზმე თუ ვახშამი დაირკება ზარი, რომლის საშვალებითაც კომუნის წევრებს იწვევენ სასადილო ოთახში ინჯრის მისაღებათ. კომუნის ყველა წევრები, რომლებიც არიან ახლო-მახლო და შეუძლიანთ გაიგონონ ზარის ხმა სწყვეტენ მუშაობას და იკრიბებიან დანიშნულებისამებრ, ხოლო ვინც შორს არის სამუშაოთ წასული, მათ ეგზავნებათ სადილი. სასადილოში შეკრებილი კომუნის წევრები სურვილისამებრ ჩამოლაგდებიან სუფრაზე და მეგობრულ მასლაათში შეექცევიან სადილ-ვახშამს თუ საუზმეს.

კვება კომუნაში ასეთია: დილით და საღამოთი ჩაი, სადილათ ლობიონ და სხვა შეჭამანდი თუ რამე მოეპოებათ, კვირაში რამოდენიმეჯელ აქვთ ხორციც. ზოგჯერ აქვთ ღვინოც.

„ჩვენ კვების საქმე ისე გვინდა მოვაწყოთ კომუნაში, როგორც ამას მოითხოვს გიგიენა და კულტურულ აღამიანის ცხოვრება, ე. ი. გვექნება ყოველ დღიურათ

კომუნაში გიგიენა და კულტურულ აღამიანის ცხოვრება. როგორც ამას მოითხოვს გვექნება ყოველ დღიურათ

სალილათ რამდენიმე დაწი საჭმელი, ერთი სიტყვით გვინდა და დავიცვათ კერძის სხვა და სხვა ფერობა ყოველს ინჯრაზე, ამას გარდა გვექნება ლვინოც ყოველ-დღე განსაზღვრულის რაოდენობით „გვითხრა საბჭოს ერთმა წევრმა:..“ მაგრამ ამას ჯერ-ჯერობით ვერ ვახერხებთ, ვერ ვახერხებთ იმიტომ, კი არა, რომ საკმაო სანოვაგე არა გვაქვს, არამედ იმიტომ, რომ კომუნას ჯერ კიდევ ბლობათ ჰყავს ყოველ დღიურათ დაქირავებული მუშები სხვა და სხვა სააღმშენებლო საქმეებზე მათ ვაწვდით კერძს ჩეცულებრივის წესით, ეს კი ხარჯებს აორკეცებს და არ გვაძლევს საშეალებას ჩენი ულუფა გავაუმჯობესოთ, მაგრამ ეგ სამუშაოებიც დამთავრდება, ჩენთვის დაქირავებული შრომა საჭირო აღარ იქნება და ეს კი მოგვცემს საშვალებას კომუნის წევრთა კვება შესაფერ დონეზე დავყენოთ.“

მართლაც კომუნას დაქირავებულ ყოველ-დღიურ მუშა ხელზე ამ უმათ დიდი სანოვაგე ეხარჯება, მეტი რომ არ ვახსენოთ ზედმეტი სამი ფუთი პური გადის ყოველ დღიურათ და ამას გარდა ყოველთვის ჭამის ღროს მუშებს ლვინოსაც აძლევენ, რა თქმა უნდა სისტემატიკურათ ასეთი ხარჯის გაწევა კომუნას არ მისცემს საშვალებას თავის წევრთა კუების საქმე გააუმჯობესოს.

